

اينسان حاقلارى ائوره نسهل بيلدير گهسى

چئويهن: على دده بيگلو-۲۰۰۳

[/http://tedepe.blogspot.com](http://tedepe.blogspot.com)

۱۰ اوجاق (دئسامبر) ۱۹۴۸ ايلايگونونده (تاريخينده) بيرله شميش اولوسلار (مىللتلر) هؤرگوتونون (تشكىلاتينين) گنهل (عمومى) قورولوندا (مجمعينده) اونايالانان (تصويب اولونان) اينسان حاقلارى ائوره نسهل بيلدير گهسى، بير گيريش و اوتوز باشلامدان (ماددهدن) اولوشور. او گوندن برى بيلدير گه نين تصويب اولوندوغو ۱۰ اوجاق آيى (دئسامبر)، بوتون دونيادا "اينسان حاقلارى گونو" آدييلا قوتلانير. قورول (مجمع) هؤرگوته (تشكىلاتا) اويه (عوضو) اولان بوتون اركله تلردن (دؤولتلردن) بو تاريخى آندلاشمانين، اولكه لر و يوردلارين يئنه تگيل (سيياسى) دوروموندان آسيلى اولمادان، "گؤزله اؤنونه سريلمهسى، هر يئرده آچيقلانماسى، ياييلماسى، يوروملانماسى، باشليجا اوخوللار و باشقا اؤيره نيم قوروملاريندا اوخودولماسينى" ايسته ميشدير.

اينسان حاقلارى عمومى بياننامەسى

اۇن سۆز

اينسانلىق اوسونونون (عايىلەسىن) بوتون اويەلرئندە (عوضولرئندە) بولونان (وار اولان) حئيىيتىن و اينسانلارئن دنك (برابر) و آيرىلماز حاقلارئىن تانىناماسئىن، اركىنلىىن (آزادلىغئن)، توزەمئن (عدالتئن) و دونيا بارئىشئىن (دئنجلىىنئىن) بئىنؤورەسى اولماسئىنى گؤز اؤنؤندە توتاراق؛

اينسان حاقلارئىن تانىناماسى، كئچئمسەنمەسى (خور گؤرولمەسى) و نئفرتئىن، اينسانلىق اوياتئىنى (ويجدانئىنى) باش قالدئرىيا (عوصيانا) ائتەلەيەن (سئوق ائدەن)، قورخونج (دەشت وئرىجئى) بئىرتئىجلىقلارا ندىن (سبب) اولماسئىنى گؤز اؤنؤندە توتاراق؛

اينسانلارئىن قورخو و بوخسوللوقدان قورتولموش، ائچئندە سؤز و اينانما آزادلىقلارئىنا (اركىنلىك لرىنە) بئىيە (صاحب) اولاجاقلارى بئىر دونيانئىن قورولماسئىنى اؤز لرىنئىن ان بوکسەك اماجالارى اولاراق بئىلدئرمئىش (بئان ائتمئىش) بولونمالارئىنى گؤز اؤنؤندە توتاراق؛

اينسانئىن گوجەم (ظولم) و باسقىيا قارشى سون چئخار يولو (چارە) اولاراق قئياما قالخمايا ائتەكلەنمەمەسى (مجبور قالماسى) اوچون، اينسان حاقلارئىن بئىر حوقوق دوزەنى (رئئئىمئى) و ياسا حاكىمئىتى ائىلە قورونماسئىن كؤكلو (اساسلى) بئىر گرەكسئىنئىم (ضرورت) اولدوغونو گؤز اؤنؤندە توتاراق؛

اولوسلار آراسئىندا سئويتجە (دوستجا) ائلىشگئلرئىن (علاقەلرئىن) گلىشئىرئىلمەسىنى ائقامانئىن (تشوئىق ائتمەنئىن) كؤكلو (اساسلى) بئىر گرەكسئىنئىم (ضرورت) اولدوغونو گؤز اؤنؤندە توتاراق؛

بئىرلەشمئىش مئىللتلر خالقلارئىنئىن، آندلاشمادا، اينسان اناحاقلارئىنا، اينسان شخسىيئىتئىن حئيىيت و دەيە-رئىنە، كئشى و قادئىنلارئىن حوقوق دنك لئىيئىنە (برابر لئىيئىنە) اولان ايناملارئىنى بئىر يول داها بئىلدئرمئىش اولمالارئىنى گؤز اؤنؤندە توتاراق؛

و ائجتئىماعى ائره لئىلەمەنى قولايلاشئىرمايا، داها گئئىشرەك بئىر آزادلىق (اركىنلىك) ائچەرىسئىندە داها ياخچئىراق ياشام (حئيات) قوشوللارى (شرطلرى) قورمايا اؤگله شئىكلىرئىنى (قرار قئىلئىقلارئىنى) بئىلدئرمئىش بولونمالارئىنى گؤز اؤنؤندە توتاراق؛

اويە (عوضو) اركلەتلەرنى (دۆۋەتلەرنى) بىرلەشمىش مىللەتلەر ھۆرگوتو (تەشكىلاتى) ايلە ايشبىرلىك (امكداشلىق) ائدەرەك، اينسان حاقلارينا و انا اركىنلىكلارينا (آزادلىقلارينا) بوتون دونيادا گىرچە كىدن سايقى گۆرسە- دىلمەسى و اونلارا عمل اولونماسينا ياردىم ائتمەسى اۆز اوزەرلرئنه گۆتورموش اولمالارنى (اوستلەندىكلرنى) گۆز اۆنوندە توتاراق؛

بو حاقلار و اركىنلىكلرنى (آزادلىقلارنى) نئجەلىيىن (كاراكتىرىن) ھامىجا بنزەر و دولوق (تام) بىر بىچىمدە (شكىلدە) باشا دوشولمەسىن بىر يوخارىداكى عۆھدەلىكلرنى ھەر يۆنلۇ (طرفلى) يئرنە گىرىلمەسى اوچون سون درجە اۆنەم (اھمىيەت) قازاندىغىنى گۆز اۆنوندە توتاراق؛

بىرلەشمىش مىللەتلەر باش اسئمبلىياسى

اينسانلىق توپلۇلۇغون بوتون بىرئىلرى (فردلرى) ايلە قوروملارنىن بو بىلدىرگەنى (بىياننامەنى) اور كەن (دايىمن) بىر قىلاووز كىمى گۆز اۆنوندە توتاراق، اۆبەرەتىم و بىلىم يولويلا ائىلان (ذىكر ائدىلەن) بو حاقلار و اركىنلىكلەر سايقى گلىشىدېرمەيە؛

گىتدېكجە آرتان مىللى و اولوسلار آراسى اۆنلەملرلە (تدبىرلەرلە)، گرەك دوغرودان ھۆرگوتە (تەشكىلاتا) اويە (عوضو) اولان اركلەتلەرنى (دۆۋەتلەرنى) اھالىسى، گرەكسە بو دۆۋەتلەرنى ايدارەسى آلتىنداكى اۆلكەلرنى جىغىرلارى (خودودلارى) اىچىندە ياشايان اھالىسى آراسىندا، بو حاقلارنى دونياجا فئەلن و ائنگىلى بىر بىچىمدە تانىماسىنى و اويقولانماسىنى ساغلامايا چالشمالارى آماجىيلا؛

بوتون خاقلار و بوتون دۆۋەتلەر اوچون اولاشىلاجا، يئرنە يئتىرمەيە جان آتمالى اولدوقلارى اورتاق اولكو (ايدئال) اولاراق، ايشبو اينسان حاقلارى ائورەنسل بىلدىرگەسىنى ائعلان ائدەر؛

باشلام (ماددە) بىر:

بوتون اينسانلار حئىثىيەت و حاقلار باخىمىندان دنك (برابر) و اركىن (آزاد) دوغولارلار، اوس (عقل) و اويات (ويجدان) بىيەسىدىرلر و بىر بىرلرئنه قارشى قارداشلىق روحو ايلە داورانملىدىرلار.

باشلام ايكى:

ھامى سوي-عيرق، درى بوياعى، جىنسىيەت، دىل، دىن، يۆنەتگىل (سىياسى) و يا ھەر ھانسى باشقا بىر اينانچ، مىللى باغلىلىق و يا ايجتىماعى كۆك چىخىشىندان (منشاينىدن)، بايلىق (ثروت)، سوسىيال قونوم (موقئىيەت)، دوغوش و يا اوخشار ھەر ھانسى بىر باشقالىق- اۆزگەلىكدن (غئىرىيتدن) آسىلى اولماياراق، ايشبو بىياننامەدە بىلدىرىلەن بوتون حاقلار و بوتون اركىنلىكلرنى (آزادلىقلارنى) ھامىسىندان يارارلانايىلەر.

بوندان باشقا شخصين باغلى بولوندوغو و اوپروغو اولدوغو اۆلكه و يا يورد - باغلبسيز يورد (مملكت) اولسون، وصايت آلتيندا بولونسون، اۆزباشينا دولانديريلمايان (غئير-ى موختار) و يا باشقا هر هانسى شكيلده حؤكمرانلىق قيسيتلاماسينا (محدودلاشديريلماسينا) تابع اۆلكه اولسون - بير شخص حاققيندا، اوپروغو بولوندوغو يورد (مملكت) و يا اۆلكه نين سياسى، حقوقى و يا اولوسلار آراسى دورومو (اىستاتوسو) باخيميندان هئچ بير آيريمچىلىق (تبعيض) گۆزه تيلمه يه جك.

باشلام اوچ:

باشلاماق، ار كينلىك (آزادلىق) و شخصى توخونولمازلىق هر بير ئين (فردين) حاققيدير.

باشلام دۆرد:

هئچ كيم كۆله ليك و يا قوللوق آلتيندا ساخالانيليمه ز، كۆله چىلىك و قول آلىش و ئريشى (تيجارتى) هر دورلو گۆرونوشو (شكىلى) ايله ياسا قدير و بوتون بيچىملرده (فورملاردا) قاداغان ائدليلير.

باشلام بئش:

هئچ كيم ازىنجه (ايشكنجه يه)، آجىماسيز (رحمىسيز)، اينسانلىق ديشى (غئير-ى اينسانى)، شخصيتىنى آلچالدىن قىيىنلار (جزالار) و يا داورانىشلاردا معروض قالماماليدير.

باشلام آلتى:

هر بير اينسان هاردا، هانسى يئرده اولماسيندان آسلى اولما ياراق، اۆز شخصى حقوقونون تانىماسى حاققيندا يىيه دير (صاحبيدير).

باشلام يئتدى:

بوتون اينسانلار ياسالار قاباغيندا دنكديرلر و آيريم (فرق) اولمادان، قانونون ائشيت (مساوى) قورونماسيندان يارارلانما (فايدالانما) حاققيندا يىيه ديرلر. بوتون اينسانلار اين ايشو بيلديرگه يه (بياننامه يه) ترس اولان هر چئشيت (نوع) آيرى سئچگىلىيه و بئله بير آيرت ائديجى داورانىشلار اوچون ياپىلاجاق هر جور قيشقيرتما و چابايا (جهده) قارشى، ائشيت قورونما حاققى واردير.

باشلام سككىز:

هر بير شخصين بيله سينه آناياسا و يا باشقا ياسالار طرفيندن تانىنان آناحقاقلاردا ترس دوشه ن (حقاقلارنى پوزان) داورانىشلاردا قارشى، عملى سونوج (نتيجه) و ئره جك بيچيمده، يئتگىلى (صلاحيتلى) ميللى محكمه لرده، اۆز حاققلارنى ديكه لديرمك (برپا ائتمك) اوچون باش وورما (موراجيعت ائتمه) حاققى واردير.

باشلام دوققوز:

هئج كيمسه كئيفى اولاراق و اؤزباشيناليقلا توتوقلانا نماز، توتساق ائديليب ساخالانيلانماز و يا قووولوب سورگونه گؤنده ريله بيلمه ز.

باشلام اون:

هر بير اينسان اؤزونون حاقلارينين و بورجلارينين و يا بيله سينه قارشى ايره لى سورولموش جزايى نئجه ليكده (ماهيته ده) اولان هر هانسى بير سوچلامانين (ايتتبهامين) دوغرولوغونون ايثبات ائديلمه سينده، داعواسينين باغليسيز (موستقىل) و يانسيز (طرفسيز) بير محكمه طرفيندن، عدالتين بوتون گره كلرى گؤزله نيليمش بير بيچيمده (شكيلده)، دولوق (تام) بير دنكليك و آچيق اولاراق گورولمه سى حاققينا بييه دير.

باشلام اون بير:

1- سوچ ايشله مكن سانيق (مظنون) بولونان هر بير شخص، ساوونماسى (مودافيعه سى) اوچون اؤزونه گره كلى (لازيم) اولان بوتون اولاناقلارين (ايمكانلارين) ساغلانميش بولوندوغو (يارادىليب وئريلميش)، آچيق بير يارقىلامادا (موحاكيمه ده)، ياسالارا دا باناراق سوچلو اولدوغو قانيتلانا (ايثبات اولانا) دك، سوچسوز (معصوم) ساييلير.
2- هئج كيم توره ديلديكلرى سيرادا (دؤورده) ميللى ياسالار و يا اولوسلار آراسى حوقوقا گوره سوچ ساييلمايان ائيله ملردن (فتعلردن) و يا يانليقلاردان (ائهماللاردان) اوتورو محكوم ائديله بيلمه ز. بونون كيمى، هئج كيمه سوچون ايشله نديى سيرادا اويقولاناييله جك اولان قيبيندان (جزادان) داها آغيرراق بير جزا وئريله نمه ز.

باشلام اون ايكى:

هئج كيمسه اؤزهل و عاييله ياشامى (حياتى)، قونوتونون (مسكنين) توخونولمازلىغى و يا يازيشماسينين گيزلينلىيى خصوصلاريندا اؤزباشيناليقلا قارشىمالارا (موداخيله ره)، اولولوق (شرف) و اونونه (شؤهرتينه) قارشى تجاووزلارا معروض بيراخيلانماز، بونلارا قصد ائديله نمه ز. هر بير اينسانين بئله نچى كئيفى قارشىمالار و تجاووزلارا قارشى، ياسالار يولو ايله قورونما حاققى واردير.

باشلام اون اوچ:

1- هر بير اينسان هر هانسى بير دؤولتين جيغىرلارى (حودودلارى) ايچهريسينده اركينجه (آزادجا)، بير يئردن باشقا بير يئره گئتمه، دولانما و ياشاماق آماجىيلا يئرله شمه يئرى سئچمه حاققينا بييه دير.
2- هر بير اينسان، اؤز اؤلكه سى ده داخيل اولماق اوزره، ايسته ديى هر هانسى بير اؤلكه دن چيخيب گئتمه (ترك ائتمه) و اؤز اؤلكه سينه قايدىب گلمه حاققينا بييه دير.

باشلام اون دۆرد:

1- هر بير شخص ظلوم قارشيسيندا قاچيب باشقا اولكه لردن سيغيناچاق آخترماق، سيغينماچى (مولتجى) اولارات قبول انديلمه ايسته يينده (طلبينده) بولونماق و بو اولكه لر طرفيندن سيغينماچى موعاميله سى گورمك حاققينا بيهه-دير.

2- بو حاق، گئرچكدن سياستله ايلگيلى (علاقه لى) اولمايان عادى (جينايى) بير سوچا و يا بيرله شميش ميللتلر ايلكه (بيرينسيپ) و اماجلارينا ترس گلن فعاليتلر سونوجونداكى (نتيجه سينده كى) ياپيلان قوووشدورمالار (تعقيات) دوروموندا، ايره لى سوروله نمه ز.

باشلام اون بئش:

1- هر بير اينسانين اويروقلوق (تابيعيت) حاققى واردير.

2- هئچ كيمسه اوزباشيناجا اويروقلوقوندا و اويروقلوقونو ده بيشديرمك حاققيندان يوخسون بيراخيلانماز (محروم انديله بيلمه ز).

باشلام اون آلتى:

1- ائوليليك چاغينا (يئتكيليك ياشينا) چاتان هر كيشى و قادينين، سوي كوك (عيرق)، اويروق (تابيعيت) و يا دين باخيميندان هئچ بير قيسيتلامايا (محدوديته) تابئع اولماق سيزين، ائوله نمك و عاييله قورماق حاققى واردير. هر كيشى و قادين ائوله نمك قونوسوندا (موضوعسوندا) ائوليليه باشلاركن، ائوليليك بويونجا و ائوليليين سونا چاتماسى (بوزولماسى) زامانى، دنك (برابر) حاققارا بيهه دير.

2- ائوله نمه عقدى (نيكاح) يالنيز گلجك ائشلرين (ائوله نهن هر ايكى طرفين) اركين (آزاد) و دولوق (تام) اولورو (رياضاسى) ايله قيبلايله ر.

3- اوسون (عاييله)، توپلومون (جمعيتين) دوغال (طبيعى) و باشليجا عونصورو اولوب، توپلوم (جمعيت) و اركله ت (دؤولت) طرفيندن قورونماق حاققينا بيهه دير.

باشلام اون يئددى:

1- هر بير شخص تك باشينا و يا باشقالارى ايله بيرگه، مال و مولك صاحيبى اولماق حاققينا بيهه دير.

2- هئچ كيمسه كئيفى اولارات (اوزباشيناليقلا) مال و مولكوندن يوخسون (محروم) قيلينا بيلمه ز.

باشلام اون سڪكيز:

هر بير شخصين، دوشونجه، اويات (ويجدان) و دين ارکينليي (آزادليغي) حاققى واردير. بو حاق، اؤز دينى و يا اينانجيني دهيشديرمک آزادليغيني (ارکينلييىنى)، دينينى و يا اينانجيني تکليکده يا دا باشقلارى ايله بيرليکده توپلوجا، آچيق و يا اؤزهل (خصوصى) بيچيمده (صورتده)، اؤيره نمک، ياشاما گئچيرتمک (تطبيقات)، عيادت ائتمک (قوللوق ائتمک) و يا دينى دبلر و باشقا اوخشار توره نلرله (مراسيملرله) ادا ائتمک، يئرینه يئتيرمک آزادليغيني (ارکينلييىنى) ايچهرير.

باشلام اون دوققوز:

هر بير اينسانين دوشونجه و بو دوشونجه لرينى آچيقلاماق ارکينلييى (آزادليغي) واردير. بو حاق، دوشونجه لريندن اوتورو راحتسيز ائديلمه مک، دؤولت جيغيرلاريندان (آراچکلريندن) باغلى اولمادان، بيلگى (معلومات) و دوشونجه-لرى ايسته نيله ن هر هانسى اراج (واسيطه) ايله اختارماق، اونلارى الده ائتمک و يا يايماق حاققيني ايچهرير.

باشلام بيرمى:

- 1- هر شخص دينج توپلانما (بيغيشما)، بيغيئاجاقلار دوزه لتمه، درنه ک قورما و درنه يه قوشولما ارکينلييىنه (آزادليغينا) بييه دير.
- 2- هئچ کيمسه هر هانسى بير درنه يه گيرمه يه ايتنه کله نه نمه ز (مجبور ائديله نمه ز).

باشلام بيرمى بير:

- 1- هر شخص، دوغرودان دوغرويا و يا ارکينليک (آزادليق) ايله سئچيلميش تويقونلار (وکیللر) اراجيلىغى (واسيطه-سى) ايله، اؤز اولکه سينين ارکله ت (دؤولت) ايشلرينى دولانديرمايا قاتيلما حاققينا بييه دير.
- 2- هر شخص اؤز اولکه سينين ارکله ت (دؤولت) خيدمتينه گيرمک و قوللوق ائتمک اوچون دنک (ائشيت) حاققلارا بييه دير.

3- خالقين ايسته نجي (ايراده سى) حؤکومت ارکينين (ايقتيدارينين) قايناغيني اولوشدورمايدير. بو ايسته نج (ايراده)، گيزلين بيچيمده (شکيلده) و يا ارکينلييى (آزادليغى) ساغلاياچاق اونا دنک (موعاديل) اولان باشقا بير يؤنتهم (اوصول) ايله گئچيريله چک، ائشيت (دنک) اوى (سس) وئرمه يولويلا يايپيلاجاق دوغرو و دوزگون، گنه ل (عمومى) و سوره کلى (داواملى) سئچيملرله اوزه چيخمايدير.

باشلام بيرمى ايکى:

هر بير شخصين، توپلومون (جمعييتين) بير اويه سى (عوضوو) کيمى، سوسيبال گووه نلييه (تامينات) حاققى واردير. هر بير اينسانين حئيثييتى و شخصييتينين ارکينجه (آزادجا) گليشمه سى اوچون گره کلى (ضرورى) ايقتيصادى،

ایجتیماعی و مدنی حاقلارین میلی چابا (سعی) و اولوسلار آراسی ایشبیرلییی (امکداشلیغی) یولو ایله و هر بیر دؤولتین قورولوش یاییسی و قایناقلارییلا اورانتیلی (موتناسیب) اولاراق گترچکلهشدیریلمه سینه حاققی واردیر.

باشلام بیرمی اوچ:

1- هر بیر شخصین ایشلهمهیه، ایش و ایش یئرینی اؤز ایستهیی ایله، آزادجا (ارکینجه) سئچمهیه، توزهملی (عدالتلی) و الوثریشلی (موناسیب) ایش قوشولارینا (شرطلرینه) و ایشسیزلیکدن قورونمایا حاققی واردیر.

2- ایشلهیهن هر بیر شخصین، هئچ بیر آیریمچیلیق گؤزه تیلکم سیزین، ائشیت (دنک) ایش قارشیلیغیندا، ائشیت (دنک) اؤدهنهک (اوجرت) آلمایا حاققی واردیر.

3- ایشلهیهن هر کیمسه امهیینین، اؤزونه و عایله سینه اینسانلیق حئیثیتینه اویقون بیر یاشاییش و دولانیشیق ساغلا یاییلهن و گرهک اولورسا باشقا هر دورلو سوسیال قوروما آراجلاری ایله (واسیطه لریله) ده بوتونله نهن (تکمیل اولان) توزهملی (عدالتلی) و الوثریشلی اؤده نیلمه سی حاققی واردیر.

4- هر بیر اینسانین سوسیال مارق و چیخارلارینین (منفعتلرینین) قورونماسی دوغرو لتوسوندا، ایشچی بیرلیکری (سندیکالار) قورمایا و بونلارا گیرمه یه حاققی واردیر.

باشلام بیرمی دؤرد:

هر بیر شخصین دینلنمه یه - دینجه لمه یه، ائيله نمه یه، بو آرادا ایشله مه سوره سینین (مودد تینی) (ایش گونونون) اوسلو (معقول) بیچیمده (صورتده) قیسیلما سینا (محدود توتولماسینا) و بللی آرالیق لارلا (فاصله لرله) اؤده نه کلی (اوجرتلی) بوشقولارا (تعطیللره) حاققی واردیر.

باشلام بیرمی بئش:

1- هر بیر اینسانین گرهک اؤزو، گره کسه اوسونو (عایله سی) اوچون بییه جک، گیبیم، قونوت (یاشاییش یئر)، ساغلیق باخیمی، گره کلی اولان سوسیال خیدمتلر داخل اولماق اوزره، ساغلیغی و ریفاهینی ساغلاماق (تامین ائتمک) و ساخلاماق اوچون اویقون بیر یاشام دوزئیینه (سوییه سینه) و ایشسیزلیک، ساییریلیق (خسته لیک)، چولاقلیق (سقطلیک)، دولوق، قوجالیق (یاشیلیق) و یا اؤزونه باغلی اولمایان ندنلر اوزوندن بیله سینا گئچیم اولانقلاریندان (ایمکانلاریندان) یوخسون (محروم) بیراخان باشقا دوروملاردا گووه نیلییه (تامین ائدیلمه یه) حاققی واردیر.

2- آنا و بالا اؤزهل ایلگی (قایغی) و یاردیم آلماق حاققینا بییه دیرلر. اوشاقلارین هامیسی ائولیلیک ایچینده (نیکاحلی) و یا دیشیندا (نیکاحسیز) دوغولانلار، بنزه ر سوسیال قورونمادان یارارلانیرلار (فایدالانیرلار).

باشلام بيرمی آلتی:

1- هر شخصین اؤیره نيم (بيليم آلمایا) حاققی واردیر. ان آزی ایلک (باشلانقیج) و عومومی اؤیره نيم آقچاسیز (پولسوز) و موفت اولمالیدیر. ایلک اؤیره نيم حؤکمن و ایته کلیدیر (مجبوریدیر).

2- قورون (تئکنیک) و اوغراش (مسلكی) اؤیره نيمدن هامی یارارلانا (ایستیفاده ائده) بيلمه لیدیر. یوکسه ک اؤیره نيم، هر نین باجاریغنا گؤره، هامییا دولوق (تام) ائشیتلیکده آچیق اولمالیدیر.

3- اؤیره نيم، اینسان شخصیتینین اکسیک سیز گلیشمه سینه یؤنه لدیلمه لی و اینسان حاققاریللا انارکینلیکلره (تمل) آزادلیقلارا) اولان سایقینین گوجلهمه سینا آماجلامالیدیر (هدف آلمالیدیر). اؤیره نيم بوتون اولوسلار، سویکؤک (عیرق) و دین توپارلاری (قوروبلاری) آراسیندا قارشیلیقلی آنالییش (دوشونوش)، اویوم، دؤزون (تلرانس)، کؤمکلہ- شمه و آرخاداشلیغین (دوستلوعون) برکیدیلیمه سینا آلقامالی (تشویق ائتمه لی) و بیرلشمیش میللتلرین باریشی ساخلاماق (دینجلییین قورونماسی) یولونداکی قوللاما چالیشمالارینا یاردیم ائتمه لیدیر.

آنا ایله آتا، آریاشلی اوشاقلارینا وئرله جک اؤیره نيمین (تحصیلین) چئشیدینی سئچمکده اؤنجه لیک و اوستونلویه صاحیبیدیرلر.

باشلام بيرمی یئتدی:

1- هر بیر اینسان، توپولوعون مدنی چالیشمالارینا ارکینجه (آزادلیقلا) قوشولماق، گؤزه ل اوزلوقلاری (صنعتلری) دادماق (دؤوق آلماق)، بيليم آلاينداکی ایره لیله ییشه قاتیلماق و بونلارین نئعمت لریندن یارارلانماق حاققینا بییه دیر.

2- هر بیر اینسانین یاراتدیغی هر دورلو (نوع) بيليم، گؤرکول (ادبی) و یا اوزلوق (اینجه صنعت) یاپیتلاریندان (اثرلریندن) توره دیله ن معنوی و ماددی قازانجلارین (منفعتلرین) قورونماسینا حاققی واردیر.

باشلام بيرمی سککیز:

هر بیر اینسانین، ایشبو بیلدیگره ده یانسیدیلیمیش (عکس ائتدیریلیمیش) حاققلار و ارکینلیکلرین اکسیک سیز یاشاما گئچیرتمه سینا ساغلا یا جاق بیر سوسیال و اولوسلار آراسی دوزومه (نیظاما) حاققی واردیر.

باشلام بيرمی دوققوز:

1- هر بیر اینسانین، شخصیتینین ارکین (آزاد) و اکسیک سیز (دولوق) گلیشمه سی تکجه بیر توپولوق ایچینده مومکوندور و شخصین بو توپولوغا قارشى وظیفه لری (بورجلاری) واردیر.

2- هر بير اينسان، اؤز حاقلارينين و ارکينليينين (آزادليغينين) قوللانيلماسيندا، تکجه باشقالارينين حاقلارينين و آزادليقلارينين گرهينجه تانينماسى و بونلارا سايقى گؤسته ريلمهسى آماجبيلا و يالنيز ائل ارکيل (دئموکراتيک) بير توپلومدا (جمعيتده) توره نين (اخلاقين)، گنهل (عومومى) دوزه نين (نظمين) و ريفاهين حاقلى گره کلرينى (ايجابلارينى) يئرینه گتيرمک آماجى ايله (مقصدبيله)، ياسالار طرفيندن بليرله نيميش (گؤسته ريله ن) قيسيتلامالارا (محدودبیتلره) تابع توتولاييله ر.

3- بو حاقلار و ارکينليکلر، هئچ بير وجهله بيرله شميش ميللتلرين آماج و ايلکه لرينه (پيرنسيپلرينه) ترس اولاراتق ايشله ديله بيلمه ز.

باشلام اوتوز:

ايشبو بياننامه نين هئچ بير حؤکمو، هر هانسى بير ارکله ته (دؤولته)، اينسان توپارينا (زومره سينه) يا دا آيرى آيرى شخصلره، بو بياننامه ده ديله گتيريله ن حاقل و ارکينليکلرى يوخ ائتمه يه يؤنه ليک بير چاليشمايا (فعاليتته) گيريشمه يا دا ائيله مى (فتعلى) توره تمه حاققينى وئرير بيچيمده يوروملاناماز.

سؤزلوک:

آجيماسيز *Acımasız*: بيرحم
آراج *Arac*: وسيله
آراليق *Aralıq*: فاصله
ارکله ت *Ərkət*: دولت
ارکين *Ərkin*: آزاد
ارکينجه *Ərkinçə*: آزادانه
ارکينليک *Ərkinlik*: آزادى
ازينچ *Əzinc*: شکنجه
آقچا *Aqca*: پول
آلقاماق *Alqamaq*: تشويق کردن
آماج *Amac*: هدف
آندلاشما *Andlaşma*: عهدنامه
آنماق *Anmaq*: ذکر کردن
اوجاق *Ocaq*: دسامبر
اوخول *Oxul*: مدرسه
اؤدنه ک *Ödənək*: پرداخت
اورانتبلى *Orantılı*: متناسب
اورکهن *Ürkən*: همیشه
اؤزباشيناليق *Özbaşınalıq*: سرخود، كیفى

اوزلوق *Uzluq*: هنر
اوس *Us*: خرد، عقل
اوسون *Usun*: خانواده
اوغراش *Uğraş*: مسلک، حرفه
اؤگلهشمک *Öğləşmək*: تصمیم گرفتن
اولاناق *Olanaq*: امکانات
اۆلکه *Ölkə*: کشور
اولکو *Ülkü*: ایده آل
اولور *Olur*: رضا
اولوس *Ulus*: ملت
اولولوق *Ululuq*: شرف
اؤن سۆز *Önsöz*: مقدمه
اون *Ün*: شهرت
اونایلاماق *Onaylamaq*: تصویب کردن
اؤنلهم *Ünləm*: تدبیر
اؤنهم *Önəm*: اهمیت
اوی *Oy*: رای
اویات *Oyat*: وجدان
سوره کلی *Sürəkli*: مدام
اؤیره تیم *Öyrətim*: تعلیم، آموزش
اؤیره نیم *Öyrənim*: تحصیل
اویروقلوق *Uyruqluq*: تابعیت
اویقولاماق *Uyqulamaq*: به اجرا در آوردن
اویه *Üyə*: عضو
اویوم *Uyum*: همانگی، انطباق
ائتگیلی *Etgili*: موثر، کاراً
ایته کله مک *İtəkləmək*: مجبور کردن
ایته کلی *İtəkli*: مجبور
آیریم *Ayırım*: فرق
آیریمچیلیق *Ayırımçılıq*: تبعیض
ایستهنج *İstənc*: اراده
اٹش *Eş*: همسر
ایشبیرلیک *İşbirlik*: همکاری
اٹشیت *Eşit*: برابر، مساوی
اٹل ارکیل *Erlərkil*: دمکراتیک
ایلايگون *İlaygün*: تاریخ، مورخه
ایلکه *İlkə*: اصل، پرنسیب
ایلیشگی *İlikşgi*: رابطه

اٲوره نسهل *Evransal*: جهانى

اٲيله م *Eylam*: فعل

باش قالدبرى *Başqaldırı*: عصيان

باش وورماق *Başvurmaq*: سرزدن، مراجعت کردن

باشلام *Başlam*: ماده

باغلسيز *Bağsız*: مستقل

بايلىق *Baylıq*: ثروت، دارائى

بوشقو *Boşqu*: تعطيل

بيچيم *Biçim*: فرم

ببرله شميش *Birləşmiş*: متحد

ببرئى *Birey*: فرد

بيلديرگه *Bildirgə*: بيانیه

توپار *Topar*: گروه

توپلولوق *Topluluq*: جمعيت

توپلوم *Toplum*: اجتماع

توتساق *Tutsaq*: اسير

توره *Törə*: اخلاق

توره ن *Törən*: مراسم

توزه م *Tüzəm*: عدالت

توزه ملى *Tüzəmli*: عادل

تويقون *Toyqun*: نماينده مجلس

جيغير *Cığır*: مرز

چابا *Çaba*: جهد، سعى

چولاقليق *Çolaqlıq*: نقص عضو

چيخار *Çıxar*: منفعت

چئشيت *Çeşit*: نوع، گونه

دنک *Dənk*: معادل

دورلو *Dürlü*: متنوع، گوناگون

دوروم *Durum*: وضعیت

دوزهن *Düzən*: نظم

دوزوم *Düzüm*: نظام، رژیم

دوزون *Dözün*: تفرانس

دوزئى *Düzey*: سطح

دوغال *Doğal*: طبيعى

دوغرولتو *Doğrultu*: استقامت، راستا

دولوق *Doluq*: تمام و كامل

ديككه لتمك *Dikkəltmək*: برپا داشتن

ساغلاماق *Sağlamaq*: تامين کردن

سانئق *Saniq*: متهم، مظنون
 ساوونماق *Savunmaq*: دفاع کردن
 سائرلیق *Sayrılıq*: بیماری
 سوچسوز *Suçsuz*: بیگناه
 سوچلاماق *Suçlamaq*: اتهام وارد کردن
 سوره *Sürə*: مهلت
 سونوج *Sonuc*: نتیجه
 سؤی کؤک *Soykök*: نژاد
 سیغینماجی *Sığınmacı*: پناهنده
 سیغینماق *Sığınmaq*: پناهنده شدن
 سئویت *Sevit*: محبت، دوستی
 سئویتجه *Sevitə*: دوستانه
 قانیت *Qanıt*: اثبات
 قوتلاماق *Qutlamaq*: جشن گرفتن، تبریک گفتن
 قورول *Qurul*: مجمع
 قورون *Qurun*: تکنیک
 قوشول *Qoşul*: شرط
 قول *Qul*: بنده
 قونوت *Qonut*: مسکن
 قونوم *Qonum*: موقعیت
 قوووشدورما *Qovuşdurma*: تعقیب جزائی
 قیسیتلاما *Qısıtlama*: محدودیت
 قیشقیرتماق *Qışqirtmaq*: تحریک کردن
 قیلاووز *Qılavuz*: راهنما
 قییین *Qıyın*: جزاء، مجازات
 کؤکلؤ *Köklü*: ریشه دار
 کؤله *Kölə*: برده
 کیچیمسه مک *Kiçimsəmək*: تحقیر کردن
 گرہ کسینیم *Gərəksinim*: احتیاج، ضرورت
 گرہ کلی *Gərəkli*: ضروری
 گنهل *Gənəl*: عمومی
 گوجهم *Gücəm*: ظلم
 گؤرونوش *Görünüş*: شکل، ظاهر
 گووه نلیک *Güvənlik*: امنیت
 گنچیم *Geçim*: گذران، معیشت
 گیریش *Giriş*: مدخل، ورود
 نئجه لیک *Necəlik*: ماهیت، چگونگی
 هؤرگوت *Hörgüt*: سازمان، تشکیلات

يارارلانماق *Yararlanmaq*: استفادة كردن
يارقىلاما *Yarqilama*: محاكمه
ياشام *Yaşam*: حيات، زندگى
يانسىز *Yansız*: بى طرف
يانىلقى *Yanılıqı*: اشتباه، خطا
يوخسون *Yoxsun*: محروم
يورد *Yurd*: سرزمين
يوروملاماق *Yorumlamaq*: تفسير كردن
يؤنتهم *Yöntəm*: روش، متد
يؤنه تگيل *Yönətgil*: سياسى
يئتگينلىك *Yetginlik*: بلوغ
يئتگيلى *Yetgili*: صلاحيتدار
ييه *Yiyə*: صاحب